

„Bol som chorý a navštívili ste ma“

Dokument Nemeckej biskupskej konferencie (2018)

Podnety na diskusiu k starostlivosti Cirkvi o chorých

MUDr. Andrej Hrádocký

Banská Bystrica 7.6.2019

Predslov (1)

- Starostlivosť Cirkvi o chorých a zomierajúcich, vychádza z Kristovho poverenia a príkladu .....
- Táto povinnosť jestvuje už od čias prvotnej Cirkvi pre všetkých členov kresťanského spoločenstva ....
- Aj v moderných, špecializovaných zdravotníckych systémoch je trvalou úlohou Cirkvi duchovná služba pre chorých, ich rodinných príslušníkov a pre zdravotnícky personál.

Predslov (2)

- O aktuálnych trendoch a výzvach v tejto oblasti hovorí aj tento dokument.
- S návrhom textu, ktorý vypracovali praktici z oblasti pastoraácie chorých, pracovala a do definitívnej podoby ho upravila **Pastoračná komisia Nemeckej biskupskej konferencie (2018)**.
- Pritom sa znovu stalo zrejším, že naše kresťanské chápanie človeka a hodnovernosť Cirkvi v podstatnej miere závisia od toho, ako zaobchádzame s chorými, slabými, hendikepovanými, ...

Aktuálne výzvy zdravotníckeho systému

- Na základe medicínskeho, hygienického, opatrovateľského a farmaceutického vývoja je zdravotná starostlivosť v Nemecku na veľmi vysokej úrovni.
- No aj pri všetkej profesionalite aktérov dobre nastaveného zdravotníckeho systému, ťažká choroba, život ohrozujúca diagnóza alebo uvedomenie si začínajúcej demencie sa človeka bezprostredne existenčne dotýka a stavia ho pred výzvy, ktoré môžu natrvalo zmeniť jeho život a život jeho blízkych.
- Tieto výzvy sa týkajú chorých a odkázaných na opateru, ich rodinných príslušníkov, ale aj zamestnancov ambulantnej a stacionárnej starostlivosti. K nim patria aj pastorační pracovníci ....

Trend k prechodu na ambulantnú starostlivosť

- V nemeckom zdravotníctve sa už niekoľko rokov prejavuje silný trend k prechodu na ambulantnú zdravotnú starostlivosť
- V dôsledku toho sú postupne zdravotnícke stacionárne zariadenia využívané hlavne pre ťažko chorých ľudí. Nemocnice prijímajú pacientov hlavne vtedy, ak sú už nutne odkázaní na vysoko špecializovanú a drahú zdrav. starostlivosť.
- Pretrváva nárast zdrav. starostlivosti doma, v ambulantných strediskách, v denných klinikách resp. v denných opatrovateľských zariadeniach a liečebných centrách, ...
- Chorí ľudia by mali mať možnosť, pokiaľ sa to dá, zostať bývať vo svojom dôverne známom prostredí.

Nárast potreby opatrovania (1)

- ... výrazne vzrástol počet ľudí odkázaných na opatrovanie
- ... lepšia zdrav. starostlivosť ... znamená aj významný nárast priemerného veku obyvateľstva
- ... je teda treba predpokladať, že v budúcich desaťročiach bude počet ľudí odkázaných na opatrovanie naďalej významne rásť
- ... nárast demencií / ochorení sprevádzaných demenciou

Nárast potreby opatrovania (2)

- Aktuálne sa **cca 70%** opatrovania v domácom prostredí deje prostredníctvom rodiny a blízkych, **cca 30%** prostredníctvom profesionálnych služieb
- Starostlivosť o chorých a odkázaných na opatrovanie sa nedá úplne pokryť iba prostredníctvom profesionálnych služieb
- ... bolo by najúčelnejšie, keby opatrovateľské výkony blízkych mohli byť doplnené profesionálnymi službami (tzv. zmiešané formy – opatrovateľské poistenie zavedené v Nemecku 1995)

Budovanie paliatívnej starostlivosti

- Svetová zdravotnícka organizácia WHO definuje paliatívnu starostlivosť v roku 2002 nasledovne:
- *„Paliatívna starostlivosť je prístup, ktorý zlepšuje kvalitu života pacientov a ich rodín zoči-voči život ohrozujúcemu ochoreniu tak, že včas identifikuje a neodkladne kvalifikovane diagnostikuje a lieči bolesť a iné fyzické, psychosociálne a duchovné problémy a tým predchádza a zmierňuje utrpenie.“*
- *Novú výzvu a zároveň veľkú príležitosť poskytuje spolupráca s duchovnou službou v pevne štruktúrovaných multiprofesionálne a interdisciplinárne pracujúcich tímoch stacionárnej a ambulantnej paliatívnej starostlivosti.*

Starostlivosť o chorých ako trvalá úloha Cirkvi

- Hodnovernosť Cirkvi a života z kresťanskej viery závisia aj od odpovede na otázku, ako dôrazne a dôsledne nachádza starostlivosť o chorých a zomierajúcich svoje vyjadrenie v pastoračnej činnosti.
- Zdravotnícky systém sa zakladá na vysoko špecializovaných profesiách a inštitúciách, ktoré si vyžadujú dôkladnú prípravu aj pre cirkevných pracovníkov.
- Iba takýmto spôsobom je možné pastoračných pracovníkov vnímať ako adekvátnych partnerov v komplexnom systéme nemocnice alebo v multiprofesionálnych, špecializovaných tímoch ambulantnej resp. paliatívnej starostlivosti.

„Starostlivosť Cirkvi o chorých“

(Nemecká biskupská konferencia 1998)

- Už v biskupskom liste „**Starostlivosť Cirkvi o chorých**“ z roku 1998 je k tomu napísané:
- *K farskej pastorácii chorých patria o.i. :*
- *pravidelné pastoračné návštevy, najmä u ťažko a dlhodobo chorých,*
- *vysluhovanie sviatostí chorým (sviatosť zmierenia, sväté prijímanie, pomazanie chorých, prípadne sviatosť birmovania),*
- *spoločné bohoslužby s chorými a ich blízkymi,*
- *slávenie eucharistie s vysluhovaním pomazania chorých,*
- *domáce bohoslužby a eucharistické slávenia u chorých, s ich rodinnými príslušníkmi, susedmi a známymi,*

„Starostlivosť Cirkvi o chorých“

(Nemecká biskupská konferencia 1998)

- *prosby za chorých v rámci bohoslužby,*
- *pozývanie nemocničných pastoračných pracovníkov na rozhovory, semináre a bohoslužby vo farnosti,*
- *podpora svojpomocných skupín a skupín pre následnú starostlivosť pre bývalých nemocničných pacientov,*
- *spolupráca so sociálnymi službami, susedskou pomocou a ambulantnou starostlivosťou o chorých,*
- *návštevná služba dobrovoľníkov z farnosti (v ekumenickej spolupráci a so vzájomným informovaním) a ďalšie .....*

Etická dimenzia duchovnej služby (1)

- Moderná medicína a ošetrovateľstvo sú viac než kedykoľvek predtým v napätom vzťahu medzi vedeckým pokrokom a ekonomickými tlakmi ako aj medzi očkávaniami a obavami pacientov a ich blízkych.
- Boli zriadené klinické etické komisie (KEK), v ktorých sú zastúpené podľa možnosti všetky profesijné skupiny nemocnice.
- Tu nachádza svoje mimoriadne ocenenie pozícia nemocničnej duchovnej služby, ktorá je celkom nezávislá od kliniky.
- Pracovníci nemocničnej duchovnej služby prinášajú na celoštátnej úrovni do klinických etických komisií a do riešení konkrétnych etických aspektov jednotlivých prípadov svoje pastoračné, morálno-teologické a filozofické kompetencie.

Etická dimenzia duchovnej služby (2)

- Osobitný zreteľ si zasluhuje tiež etické poradenstvo v ambulantnej starostlivosti.
- Bolo by veľkou pomocou, keby zariadenia pod správou Cirkvi prevzali priekopnícku úlohu a podieľali sa na vypracovaní etických smerníc pre zdravotnícku starostlivosť.

„ Spiritual Care ”

- „Spiritualita“ popisuje schopnosť človeka rozmanitým spôsobom transcendovať svoju existenciu a čerpať z toho sily pre život, najmä v ťažkých situáciách ako je choroba.
- V dôsledku celostného pohľadu na pacienta (zabezpečenie jeho spirituálnych potrieb) sa práve z medicínskeho pohľadu ukázala cenná skúsenosť, že nemocničná duchovná služba je dôležitou a účinnou službou pri uzdravovaní chorých.
- Na mnohých miestach je želanie zapojiť pastoračných pracovníkov naplno a spoľahlivo do ošetrojúceho tímu.
- Duchovné sprevádzanie ľudí pritom predstavuje podstatnú súčasť pastoračnej činnosti.
- Výzvou duchovnej služby je pritom hľadať taký jazyk a také formy, ktoré môžu pomôcť primeraným spôsobom osloviť a podporiť spiritualitu chorých ľudí.

„Pastoračné tajomstvo“ v multiprofesionálnych tímoch

- Pastorační pracovníci sú však na rozdiel od iných členov tímu viazaní špecifickou povinnosťou mlčanlivosti (pastoračné tajomstvo), ktorá si pre svoju blízkosť k spovednému tajomstvu (CIC, Kán. 983 § 1) vyžaduje osobitnú ochranu
- Štát chráni nositeľov spovedného a pastoračného tajomstva, tým že im poskytuje rozsiahle právo na odmietnutie svedectva
- Ohľadne pastoračného tajomstva môže pacient pastoračných pracovníkov zbaviť mlčanlivosti, no spovedné tajomstvo sa nikdy nesmie porušiť.

Pastorácia chorých vo farnostiach a pastoračných jednotkách

- V dôsledku intenzívneho budovania systému ambulantnej zdravotnej starostlivosti bude stále viac chorých opatrovaných v bytových zariadeniach alebo doma. Tým sa bude zvyšovať aj počet ľudí, ktorí budú umierať doma, v domovoch a hospicioch.
- Z tohto dôvodu bude stále dôležitejšia spolupráca dobrovoľných spolupracovníkov vo farskej pastorácii.
- Je potrebné zintenzívniť aj spoluprácu farností s miestnymi ambulantnými opatrovateľskými službami a myslieť aj na aspekt vyhľadávacej duchovnej služby

Nemocničná duchovná služba (1)

- Prechod na ambulantnú starostlivosť má za následok, že v nemocnici budú prevažne pacienti s ťažkým priebehom choroby.
- Kvôli „anonymite“ veľkých zdravot. zariadení už dnes mnohé diecézy a arcidiecézy kladú vo svojom vzdelávaní pastoračných pracovníkov (i dobrovoľníkov) veľký dôraz na aspekt vyhľadávacej duchovnej služby, ktorá sa riadi slovami Písma (ktoré slúžia aj ako názov pre tento rámcový koncept: „***Bol som chorý a navštívili ste ma***“

Nemocničná duchovná služba (2)

- Lekári a ošetrovatelia očakávajú pre dobrú spoluprácu odborne kompetentného a spoľahlivého partnera. Preto je nevyhnutné, aby nemocniční pastorační pracovníci boli kvalifikovaní, naučili sa rozumieť reči a kultúre klinickej prevádzky a transparentne stvárňovali svoj vlastný spôsob práce.
- Ak majú pracovníci kliniky pôsobiť ako „sprostredkovatelia“ v oblasti duchovnej služby, očakávajú spoľahlivú dostupnosť duchovnej služby.
- Nemocniční pastorační pracovníci poskytujú svoje špecifické služby najmä v akútnych krízových situáciách.

Nemocničná duchovná služba (3)

- Nemocničná duchovná služba musí chápať zdrav. zariadenie ako celok a za „trpiacich“ považovať aj preťažených lekárov a ošetrovateľov ako aj slabo platených zamestnancov kliniky.
- Zamestnanci nemocnice si cenia jej nezávislý pohľad, keď aj oni sami požiadajú o duchovnú službu.
- Obzvlášť katolícke zariadenie by sa malo vyznačovať zvláštnou pozornosťou aj voči zamestnancom, aj voči pacientom a ich duchovným potrebám.
- Dôležitý je aj dôraz na vzdelávanie v etických otázkach a intenzívne duchovné sprevádzanie pracovníkov zdrav. zariadenia .....

Nemocničná duchovná služba (4)

- Pri všetkej nutnosti kooperácie a integrácie zostáva jej nezávislosť v zariadení a voči nemu neodmysliteľným znakom nemocničnej pastoračnej služby.
- Pastorační pracovníci v nemocnici často považujú za výhodu, že sú síce spolupracovníkmi v „systéme nemocnica“, ale nakoľko majú poverenie od biskupa a sú financovaní z cirkevných prostriedkov, môžu zaujímať voči systému aj nezaujatý kritický postoj a v prípade potreby ho aj spochybniť.
- Pri zamestnávaní pastoračných pracovníkov je treba zdôrazniť a zabezpečiť túto nezávislú pozíciu medzi poverujúcou Cirkvou a prijímajúcou nemocnicou.

Záver (1)

- Starostlivosť o chorých ako trvalá úloha Cirkvi
- Uspokojovanie spirituálnych potrieb chorých ako súčasť liečebného procesu
- Trend k prechodu na ambulantnú starostlivosť
- Nárast potreby opatrovania
- Budovanie paliatívnej starostlivosti
- Pastorácia chorých vo farnostiach
- Spirituálna starostlivosť (aspekt vyhľadávacej duchovnej služby)

Záver (2)

- Pastorácia a duchovné sprevádzanie zdravotníckych pracovníkov
- Nezávislé postavenie duchovnej služby v zdravotníckych zariadeniach
- Sieť dobrovoľných spolupracovníkov
- Kvalitná príprava a kontinuálne vzdelávanie pastoračných pracovníkov v zdravotníctve
- Vzdelávanie a duchovná starostlivosť o dobrovoľných spolupracovníkov

Kristus uzdravuje slepého

El Greco, 1577

